<u>בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים</u>

בע"מ 3462/23

לפני:	כבוד מ"מ הנשיא יצחק עמית כבוד השופט נעם סולברג כבוד השופט אלכס שטיין
המבקשים:	1. פלוני 2. פלונית 3. פלונית
	נ ג ד
המשיבים:	1. פלונית 2. פלונית 3. פלוני
	בקשת רשות ערעור על פסק הדין של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, מיום 27.3.2023, בעמ"ש 32033-07-22, עמ"ש 32237-07-22 ועמ"ש 32619-11-22, שניתן על-ידי כבוד השופטים: ש' שוחט – סג"נ, ע' רביד ונ' שילה
תאריך ישיבה:	ג' בניסן התשפ"ד (11.4.2024)
בשם המבקשים 1-2:	עו"ד יהושע חורש; עו"ד רונן ברומר; עו"ד אביתר אזולאי; עו"ד דן תירוש
בשם המבקשת 3:	עו"ד אסף שובינסקי
בשם המשיבים:	עו"ד בועז קראוס

<u>פסק-דין</u>

<u>השופט נ' סולברג:</u>

1. בקשת רשות ערעור על פסק הדין של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, מיום 27.3.2023, בעמ"ש 32033-07-22 (השופט ש' שוחט – סג"נ, השופטת ע' רביד והשופט נ' שילה), שבגדרו נדחה ערעור המבקשים, והתקבל ערעור המשיבים על פסק הדין של בית המשפט לענייני משפחה בתל אביב-יפו, מיום 18.8.2022, בתמ"ש 52530-00 (השופט ל' ברינגר).

רקע והליכים קודמים

2. א', אביהם המנוח של המבקשים, ו-צ', אמם המנוחה של המשיבים, נישאו זל"ז בשנת 1975. השניים לא הביאו ילדים משותפים במהלך נישואיהם, שהיו נישואין שניים

לגבי שניהם. בשנים 1970-1971, עוד בטרם הכירו השניים, העביר א׳ לילדיו את מניותיו בשתי חברות – אמן חברה לקבלנות בע״מ (להלן: חברת אמן), ומרצף תעשיות מוצרי מלט בע״מ (להלן: חברת מרצף). בשנת 2000, הגישה צ׳ לבית המשפט לענייני משפחה תביעה נגד א׳, שבגדרה ביקשה להצהיר שהיא זכאית למחצית מכל הנכסים שנצברו בחברות; שהיא זכאית לחצי מהזכויות בבית מגוריהם המשותף; ושכל ההעברות שביצע א׳ לילדיו במהלך הנישואין – בטלות (תמ״ש 52530-00). כבר בשלב זה אציין, כי עיקר המחלוקת בעניין דנן, נסוב סביב שני נכסים: ׳בית קורקס׳, בניין בהרצליה פיתוח שנבנה בשנת 1990 בשותפות של חברת מרצף עם חברה נוספת, על מגרש שנקנה על-ידי חברת מרצף בשנת 1981; ובית המגורים שבו חיו בני הזוג, שנמצא גם הוא בהרצליה פיתוח, ואשר נבנה גם הוא במהלך הנישואין, על מגרש שנרכש על-ידי חברת אמן וחברה נוספת בשנת 1972.

3. ביום 20.12.2012, לאחר שנות התדיינות ארוכות, שבמהלכן נפטר א׳, ניתן פסק הדין של בית המשפט לענייני משפחה (להלן: פסק הדין הראשון). התביעה – נדחתה. בפסק הדין נקבע, כי המניות בחברות האמורות הועברו מ-א׳ לילדיו עוד לפני שהכיר את צ׳, ומשכך – אין לה כל זכות בהן, בפירותיהן, או בנכסי החברות. כמו כן נקבע, כי הבית אינו שייך ל-א׳, אלא לילדיו, כך שגם לגביו אין ל-צ׳ כל זכות; מה גם, שהיא ביקשה (וקיבלה) מילדיו של א׳ התחייבות, שלפיה תוכל להתגורר בבית למשך כל ימי חייה, מה שמעיד על כך שאף היא לא סברה כי יש לה זכויות בבית.

4. צ׳ הגישה ערעור על פסק הדין לבית המשפט המחוזי. בכתב הערעור, זנחה צ׳ את טענתה לזכאות במניות החברות, ומיקדה את טענותיה בזכויות ש-א׳ ״יצר והרוויח [מהחברות] במהלך שנות הנישואין״. צ׳ טענה, כי הלכה למעשה, במהלך שנות הנישואין הגיעו ההכנסות מהחברות לידי א׳, ועל כן היא זכאית למחצית מן הנכסים שנצברו כתוצאה מהשקעות שנעשו באמצעות כספים אלה, במהלך תקופת הנישואין. כמו כן נטען, כי סירוב המבקשים לאפשר ל-צ׳ לעיין בתיקי מס ההכנסה של א׳, מחזק את טענתה כי חרף העובדה שהמניות נרשמו על שם ילדיו, הרי שההכנסות מהחברות הגיעו לכיסו הפרטי. ביום 23.11.2014, התקבל הערעור באופן חלקי (עמ״ש 25736-02-13; להלן: פסק הדין בערעור הראשון). נקבע, כי בית המשפט לענייני משפחה ״נמנע מלבחון את הראיות שהונחו לפניו המלמדות לטענת [צ׳] – כי על אף שהמניות המקנות זכויות לא היו בידי [א׳], בפועל הכספים והזכויות שהופקדו במהלך חיי הנישואין מהמניות שהועברו היו שלו. אם אכן כך הם פני הדברים, כל הניתוח המשפטי שערך בית המשפט קמא צריך להיות שונה״. זאת, שכן ״בהינתן ש-[צ׳] ו-[א׳] כפופים למשטר הרכושי הקבוע בחוק יחסי ממון בין

בני זוג", הרי ש-צ' זכאית "למחצית הזכויות של כלל נכסי בני הזוג, ובכלל זה הכספים והזכויות שהופקו מהחברות להבדיל מהחברות עצמן"; מה גם, ש"הנטל להחריג כספים וזכויות שהופקו מהחברות במהלך החיים המשותפים מגדר הנכסים בני האיזון מוטל על [א'] והמבקשים] שנכנסו בנעליו עקב מותו". בית המשפט המחוזי הורה אפוא על החזרת התיק לבית המשפט לענייני משפחה לטובת דיון בטענות האמורות, "תוך מתן צו המתיר למערערת לעיין בתיקי מס הכנסה של [א']", כאשר לאחר העיון, יוזמנו הצדדים להשלמת טיעון.

5. המבקשים הגישו בקשת רשות ערעור על פסק הדין, וזו נדחתה בהחלטה תמציתית, תוך שנקבע כי החזרת התיק לבית המשפט לענייני משפחה תאפשר "להשלים את התשתית הראייתית הנדרשת לשם הכרעה מושכלת בשאלות שהוצגו" (בע"מ 277/15 פלוני נ' פלונית (7.5.2015)). התיק הוחזר אפוא לבית המשפט לענייני משפחה. ביום 23.8.2018, לאחר דיון בראיות הרלבנטיות מתיקי המס של א', שבמהלכו נפטרה גם צ', דחה בית המשפט לענייני משפחה בשנית את התביעה. נקבע, כי "מבחינה ראייתית לא שונה המצב טרם הערעור לאחריו [...] בפועל לא הונחה כל ראייה ממנה ניתן ללמוד על הוכחת הטענה להעברה למראית עין של מניות החברות מהמנוח לילדיו". כל זאת, על רקע קביעה שלפיה המסגרת הדיונית שהתווה בית המשפט המחוזי, מצמצמת את הדיון לשאלה אם יש בראיות שהובאו מתיקי מס ההכנסה של א', כדי להשפיע על קביעתו הקודמת של בית המשפט לענייני משפחה.

6. המשיבים, שבאו בנעליה של צ', לא השלימו עם פסק הדין, והגישו ערעור לבית המשפט המחוזי. ביום 15.12.2019, התקבל הערעור, תוך שנקבע כי בית המשפט לענייני משפחה פירש באופן שגוי את פסק הדין בערעור הראשון, שכן "משהורה בית המשפט [המחוזי] על עיון בתיקי מס הכנסה כיוון הוא לכך שאלה ישמשו כראיות נוספות לראיות שהיו כבר לפני המותב שנתן את פסק הדין הראשון, וכל אלה יחד, לאחר שהצדדים יזומנו להשלמת טיעון לפניו, ישמשו את בית המשפט [לענייני משפחה] למתן פסק דין חדש בטענה של [צ'] שלא נדונה" (עמ"ש 56541-18-18). זאת, בדגש על כך, שהטענה האמורה לא נדונה, חרף "הראיות הרבות והסותרות שהציגו הצדדים [...] בקשר אליה". בקשות רשות ערעור שהגישו המבקשים על פסק הדין – נדחו (בע"מ 361/20 פלוני נ' פלונית (2.2.2020)).

7. התיק הושב אפוא לבית המשפט לענייני משפחה, אשר ביום 18.5.2022, קיבל חלקית את תביעת המשיבים. בפסק הדין נקבע, כי מכלול העדויות והראיות מלמד על כך שאמנם, הבעלות על המניות הועברה לילדיו של א', אולם האחרון הוא שניהל בפועל את

החברות, וקיבל את מלוא ההכנסות מהן. כמו כן נקבע, כי א׳ עצמו התייחס במקרים שונים, ואף על גבי מסמכים שונים, אל המניות כרכושו הפרטי; וכי הן א׳ עצמו, הן ילדיו, התייחסו להעברת המניות, הלכה למעשה, כפיקטיבית. זאת ועוד, בשני הסכמי ממון שנחתמו על-ידי הצדדים בשנים 1988 ו-1989 – אולם לא אושרו – נכתב, כי חלק מהמניות נרכשו מאת שותפו של א׳ ״במימון שבחלקו היה משותף לשני הצדדים״. נקבע אפוא, כי ״העברת המניות מ-[א׳] לילדיו היתה פורמלית בלבד״, שכן א׳ ״היה ונשאר הבעלים בפועל של החברות״, על ״מלוא נכסיהן ורווחיהן״. משכך, נפסק כי ״רווחים, זכויות ונכסים שהתקבלו אצל החברות בתקופת הנישואים, משותפים לשני הצדדים ו-[צ׳] זכאית למחציתם״. באשר לבית המגורים, קבע בית המשפט לענייני משפחה כי המגרש שעליו נבנה הבית, נרכש בשנת 1972 על-ידי חברת אמן וחברה נוספת; וכי לאחר מכן, פוצל המגרש, נבנו עליו שני בתים שנמכרו, ובאמצעות התמורה שהתקבלה ממכירה זו, נבנו על המגרש בתים נוספים, לרבות בית המגורים. הבית נותר בבעלות חברת אמן עד שנת 1985, אז הועבר ל-א׳, ומיד לאחר מכן לילדיו. נקבע אפוא, כי בהתחשב בכך שהמגרש נקנה לפני הנישואין; בהינתן שבניית הבית מומנה על-ידי מכירות שבוצעו לפני הנישואין, ומשכנתה שניטלה, אף היא, לפני הנישואין; ובשים לב לכך ש-צ׳ ביקשה מילדיו של א׳ התחייבות לכך שיתאפשר לה לגור בבית כל ימי חייה, מה שמלמד כי צ׳ היתה מודעת לכך שאין לה זכויות בבית – הרי ש-צ׳ אינה זכאית למחצית מן הזכויות בבית.

8. הן המבקשים, הן המשיבים, הגישו לבית המשפט המחוזי ערעור על פסק הדין. ערעור המבקשים נדחה, ואילו ערעור המשיבים – התקבל. בכל הנוגע למניות החברות, נקבע, כי צ׳ הוכיחה שא׳ ״ראה במניות נכס שלו לכל דבר ועניין ורישום המניות ע״ש ילדיו נעשה למראית עין בלבד״. כך, א׳ ״התייחס למניות כמניותיו שלו ולכן נתן הוראות לגביהן בהסכמי הממון שערך, בצוואה שחתם עליה, בתרשומות שערך בכתב ידו שבהם פירט את כל רכושו והוא זה שקיבל לידיו את הדיווידנדים שהתקבלו מהחברות ועשה בכספים אלו כרצונו״. בהמשך לכך נקבע, כי אמנם, המניות הן נכס חיצוני, אולם ניתן לראות השבחת נכס חיצוני כנכס בר-איזון, מקום שבו ההשבחה היא תוצאה של פעולת מי מבני הזוג במהלך חיי הנישואין; ואכן, פעולותיו של א׳ – ושלו בלבד – במהלך תקופת הנישואין, הן שהביאו לקידום ומימוש העסקה שכרתה חברת מרצף לבניית בית קורקס, עסקה שמהווה את עיקר השבחתה של החברה. מכאן, שהשבחה זו, הריהי ״נכס עצמאי ונפרד שהוא בר-איזון״.

9. באשר לבית המגורים, קבע בית המשפט המחוזי, בניגוד לקביעת בית המשפט לענייני משפחה, כי צ' זכאית למחצית משווי הזכויות בבית. זאת, שכן בניית הבית "נעשתה באמצעות פירות ומשאבים של החברות שהופקו והתקבלו במהלך חיי הנישואין", אשר מהווים, כך נקבע, נכס בר-איזון. אמנם, המגרש שעליו נבנה הבית הוא נכס חיצוני, אולם מאחר שכאמור, "כל בניית הבית מומנה מפירות שצמחו בתקופת הנישואין", הרי שיש לראות את הבית כנכס עצמאי שנוצר במהלך החיים המשותפים. עוד נקבע, כי צ' גם הוכיחה כוונה לשיתוף ספציפי בבית. זאת, בהתחשב בכך ש"בניית הבית (למעט רכישת המגרש) נעשתה ממשאבים משותפים במהלך הנישואין, בניה"ז היו נשואים זמן ארוך יחסית שנמשך 25 שנים, הם גרו בבית ברציפות 18 שנים והייתה אווירה כללית של שיתוף ומאמץ משותף, כש[צ'] טיפלה במשק הבית ו[א'] ניהל את עסקיו"; מה גם, שרוב ההשקעה בבניית הבית נעשתה "באמצעות שימוש במשאבים משותפים". עוד נקבע, בהקשר זה, כי אין בבקשת צ' מילדיו של א' להתחייב לאפשר לה להתגורר בבית עד סוף חייה, כדי לגרוע מטענתה למחצית מהזכויות בבית, שכן "ללא כתב הסכמה זה, ילדי [א'] יכלו לעתור לפירוק השיתוף בבית ו[צ'] רצתה להבטיח שתוכל להתגורר בבית למשך כל ימי חייה". כמו כן, קבע בית המשפט המחוזי, כי "העובדה ש[צ'] לא תבעה את [א'] לאחר שנודע לה שהוא העביר את זכויותיו בבית לילדיו במתנה, לא צריכה להיזקף לחובתה", ואין בה כדי ללמד על כך שצ' ויתרה על זכויותיה בבית, שכן "הגשת תביעה כזו יכולה היתה לערער לחלוטין את יציבות הנישואין".

מכאן בקשת רשות הערעור שלפנינו.

תמצית טענות הצדדים

10. המבקשים מרבים לטעון, מן הגורן ומן היקב, ובתוך כך הם טוענים, בין היתר, כי שגה בית המשפט המחוזי, בכך שלא דן בטענתם כי למצער מחצית מן הזכויות במניות אינן ניתנות לאיזון, שכן כלל לא היו שייכות ל-א', אלא הועברו אליהם בירושה מ-ש', אמם המנוחה, אשר הקימה את החברות יחד עם א'. נטען, כי קביעת בית המשפט המחוזי שלפיה טענה זו היא בגדר הרחבת חזית, שגויה מבחינה דיונית; וגורמת לעיוות דין ברמה המהותית. עוד טוענים המבקשים, כי לא היה מקום לקביעה כי העברת המניות בוצעה למראית עין. קביעה זו, כך נטען, התבססה על כך שא' ניהל בפועל את החברות; ואולם, מדובר בהסקה שגויה, שכן בדיני החברות "קיימת הפרדה ברורה בין ניהול לבין בעלות על מניות". זאת ועוד, אף אם א' קיבל בפועל את ההכנסות מהחברות, "באופן חלקי או מלא", הרי שאין בכך כדי לבטל את תוקפה של העברת המניות, או ללמד כי היתה פיקטיבית. הפועל היוצא מן האמור, לשיטת המבקשים, הוא ש'נשמטת הקרקע' תחת הכרעת בית

המשפט המחוזי, שכן אם אכן, כטענת המבקשים, "הם אלו שהיו בעלי הזכויות בחברות במועד נישואי הצדדים", אזי ברי כי "פירות החברות וההשבחה שלהן לא יכולים להוות חלק מהנכסים בני האיזון".

11. בנוסף טוענים המבקשים, כי אפילו נקבל את הקביעה שלפיה המניות נותרו בידי א', הרי שמדובר בנכס חיצוני, ומשכך, גם פירותיו – קרי, ההכנסות שהושגו כתוצאה מהחזקת המניות – אינם ברי-איזון; אף חריג ההשבחה אינו חל, לשיטת המבקשים, שכן עליית הערך לא נבעה מפעילותו האקטיבית של א'. כמו כן נטען, בהקשר זה, כי ממילא, אף אם ניתן להכיר בהשבחת החברות, על פירותיה, כנכס בר-איזון, הרי שאין לקבוע – כפי שקבע, לטענת המבקשים, בית המשפט המחוזי – כי צ' זכאית למחצית מכספי הדיבידנדים של החברות רטרואקטיבית, כלומר לכל אורך תקופת הנישואין, ולא רק ממועד ביצוע הפעולות שהביאו להשבחה. יתרה מזאת, לגבי הפירות מחברת אמן, בית המשפט המחוזי קבע כי ההכנסות ממנה בנות-איזון, מבלי שדן בעצם קיומה של השבחה לגביה. באשר לבית המגורים, נטען כי מדובר בנכס חיצוני, שכן הוא נבנה ממקורותיה של חברת אמן, על קרקע שנרכשה על-ידה טרם הנישואין. כמו כן נטען, כי קביעת בית המשפט המחוזי, שלפיה צ' ביקשה מהמבקשים התחייבות כי תוכל להמשיך להתגורר בבית כל ימי חייה, מתוך מטרה למנוע פירוק שיתוף – מבוססת על טענה שצ' כלל לא העלתה; וכי אין לעובדה שצ' התגוררה בבית נפקות לגבי איזון המשאבים, שכן א' כבר העביר לה, במהלך נישואיהם, מחצית מן הזכויות בשתי דירות מגורים אחרות.

12. המשיבים, מנגד, סבורים כי אין כל הצדקה ליתן רשות ערעור, שכן "מדובר בתיק פשוט ביותר שעיקרו החלת הוראת 'איזון המשאבים' הרגילה שבחוק יחסי ממון", ובבסיסו "שאלה עובדתית פשוטה – האם [א'] המשיך להיות הרוח החיה בחברות ולקבל את הכנסותיהם". מה גם, ש"מתווה קביעת הזכאות העקרונית והמשפטית של [צ'] ברכוש שנצבר במהלך הנישואין – כבר הוכרע בפסקי דין חלוטים". לגוף הדברים, סומכים המשיבים את ידיהם על פסק הדין של בית המשפט המחוזי, על נימוקיו.

13. בהחלטה מיום 25.10.2023, ציינתי כי "חלף המשך היגררות לערכאות, המלווה את חייהם מזה כ-23 שנים, מוטב יעשו הצדדים אם יבחנו, בלב פתוח ובנפש חפצה, את האפשרות להגיע להסכמות, לקראת סיום המחלוקת והנחתה בעבר". גם בתום הדיון שהתקיים לפנינו, ביום 11.4.2024, הוצעה לצדדים הצעת פשרה שלא לפרוטוקול, אולם המגעים שניהלו ביניהם בעלי הדין – לא צלחו. בהחלטה מיום 2.5.2024, שבנו וציינו כי "הצעתנו לקיום הליך גישור בעינה עומדת; וביתר תוקף". המשיבים הסכימו להצעתנו

זו, אולם המבקשים – סירבו. אין לכחד, סברנו כי בהתחשב במכלול נסיבות העניין, מוטב יהיה לסיים את הסכסוך בהסכמה. ואולם, משזו לא הושגה, אין מנוס; הגיעה עת הכרעה.

דיון והכרעה

14. בהתאם לסמכותי שלפי תקנה 149(2)(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018, אשר חלה על הבקשה שלפנַי, מכוח תקנה 44 לתקנות בית המשפט לענייני משפחה (סדרי דין), תשפ"א-2020, סבורני כי נכון יהיה ליתן רשות ערעור לגבי סוגיית ההכרה בפירות או בהשבחה שחלה בנכס חיצוני לצורך איזון משאבים, וכן לגבי סוגיה נוספת, כפי שאפרט להלן. לאחר שבחנתי את טענות הצדדים, מזה ומזה, באתי לכלל מסקנה כי דין הערעור – להתקבל חלקית. אציע לחברי כי כך נורה.

15. תחילה, אצמצם את גדרי המחלוקת. בכל הנוגע לטענות המבקשים לגבי בית המגורים – לא מצאתי לנכון ליתן רשות ערעור. כאמור, בית המשפט המחוזי קבע כי ניתן להגיע למסקנה שלפיה יש לראות את הבית כנכס בר-איזון, בהתאם לשני מסלולים חלופיים: קביעה כי הבית נבנה "באמצעות פירות ומשאבים של החברות שהופקו והתקבלו במהלך חיי הנישואין"; וקביעה כי צ' הוכיחה שיתוף ספציפי בבית. בפסיקת בית משפט זה נקבע, לא אחת, כי בכפוף לקיומו של 'דבר מה נוסף' – לבד מעצם הנישואין – שיש בו כדי להוכיח הקניית זכויות בנכס, אין כל מניעה להכיר בשיתוף ספציפי בנכס חיצוני. זאת בפרט, מקום בו מדובר בבית מגורים (ראו למשל: בע"מ 1398/11 אלמונית נ' אלמוני, פסקאות 14-21 והאסמכתאות שם (26.12.2012) (להלן: עניין אלמונית); רע"א 8672/00 אבו רומי נ' אבו רומי, פ"ד נו(6) 175, 183 (2002)). משכך, אף אם יש ממש בטענת המבקשים כי הבית אינו אלא נכס חיצוני, הרי שניתן להכיר בו כנכס בר-איזון, דרך מסלול השיתוף הספציפי. השאלה אם אכן הוכח שיתוף ספציפי בנסיבות המקרה שלפנינו, אם לאו – איננה שאלה עקרונית החורגת מעניינם הפרטני של הצדדים; רחוק מכך. אשר על כן, אין מקום לדון בה כאן, בגדרי בקשת רשות ערעור ב'גלגול שלישי'.

16. גם את נסיון המבקשים להיתלות במסך התאגידי, לטובת ביסוס טענתם כי א' לא היה בעל הזכויות בחברות – אין בידי לקבל. אין חולק כי ילדיו של א' הם אלה הרשומים כבעלי המניות. כמו כן, ברי, כפי שטוענים המבקשים, כי בדיני החברות "קיימת הפרדה ברורה בין ניהול לבין בעלות על מניות". בהחלט יתכן, כי אם בנדון דנן היו המבקשים שומרים על הפרדה כאמור, הניתוח הנדרש היה מורכב בהרבה. ואולם, אין זה מצב הדברים בענייננו. כידוע, מרשם בעלי המניות מהווה ראיה לכאורה לנכונות הרשום בו

(סעיף 133(א) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: חוק החברות)). מובן, שאם היו לפנינו אך ראיות לכך שא' ראה עצמו כבעלים, ונהג בחברות בהתאם, לא היה בכך כדי לסתור את נכונות הרישום, שכן ברי כי תפיסתו הסובייקטיבית את מצב הדברים אינה מקנה לו זכויות בחברות. דא עקא, שגם ראיה אובייקטיבית – יש בנמצא. בפסק הדין של בית המשפט המחוזי נקבע, כי לא רק שא' ניהל בפועל את החברות, והיה ה'רוח החיה' שבבסיסן, אלא שהוכח כי הוא "קיבל לידיו את [כל] הדיווידנדים שהתקבלו מהחברות ועשה בכספים אלו כרצונו"; לא זו אף זו, א' גם שילם מס על הכנסות אלה, לאורך השנים, לפי סיווג של דיבידנד. על-פי סעיף 306 לחוק החברות, הזכות לקבל דיבידנד היא זכות השמורה לבעלי מניות בלבד (וראו גם שם, סעיפים 182 ו-190). מכאן, שא' לא רק ניהל את ענייניהן של החברות, אלא נהג בפועל, מבחינה אובייקטיבית, כבעל המניות היחידי בהן, ונהנה מן הזכויות שמקנות אותן מניות. משאלה הם פני הדברים, קשה שלא לראות את העברת המניות כ'פורמלית' גרידא. דין טענות המבקשים בהקשר זה, אם כן – להידחות.

17. מטעם דומה, לא מצאתי ממש בטענת המבקשים כי מחצית מהזכויות בחברות הועברו לילדיו של א' בירושה על-ידי ש', אמם המנוחה, ומשכך, אינן בנות-איזון. אף אם אניח לטובת המבקשים כי שגה בית המשפט המחוזי בקביעתו כי מדובר בהרחבת חזית אסורה; ואף אם אקבל, לצורך הדיון, את טענתם כי מחצית מהמניות הועברו להם על-ידי אמם – לא יהיה בכך כדי לסייע למבקשים. זאת, שכן מצב הדברים כמפורט לעיל, מלמד כי גם הבעלות על מניות אלה הועברה על-ידם, מבחינה מהותית, ל-א'; אחרת, ברי כי זה האחרון לא יכול היה 'למשוך' 100 אחוז מהדיבידנדים שחילקו החברות, אלא רק את מחציתם. אמנם, היה אולי מקום לטעון כי הדיבידנדים הועברו אל א' בניגוד לרצון המבקשים, כך שלא ניתן ללמוד מכך על כוונה מצדם להעביר את הזכויות במניות שקיבלו מאמם לידיו של א'. ואולם, טענה כזו – לא נשמעה מפיהם. למעשה, טענותיהם אף מלמדות על ההיפך, ומעידות על הסכמה – למצער, הסכמה מכללא – שלפיה א' ישלוט בחברות במהלך ימי חייו – הן בהיבט הניהולי, הן בהיבט ההנאה מהכנסות ודיבידנדים – וישיא את ערכן, לטובת עתידם הכלכלי של המבקשים. אם כן, גם דינה של טענה זו להידחות.

18. לבסוף אציין, לגבי טענות המבקשים באשר לצורך לאזן גם את נכסיה של צ' – בפרט אלה שקיבלה מא' במהלך הנישואין – כי אין אלא לחזור על קביעת בית המשפט המחוזי, שלפיה "בניגוד לטענת [המבקשים], אין ספק שהמומחה שמונה ע"י ביהמ"ש קמא

יבחן אף את הרכוש שצברה [צ'] בתקופת הנישואין ככל שצברה והאיזון הרכושי ייעשה ביחס לשני בניה"ז".

איזון משאבים – מסגרת נורמטיבית

19. **אעבור אפוא לדיון בשאלת ההכרה בפירותיו של נכס חיצוני, ובהשבחה שחלה לגביו, לצורך איזון משאבים. הבסיס לדיון בשאלה זו ניצב על שני אדנים: הראשון, סעיף 5(א) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973 (להלן: חוק יחסי ממון), הקובע כי "עם התרת הנישואין [...] זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שוויים של כלל נכסי בני הזוג"; השני, סעיף 5(א)(1) לחוק יחסי ממון, הקובע כי יוחרגו מאיזון המשאבים "נכסים שהיו ל[בני הזוג] ערב הנישואין או שקיבלו במתנה או בירושה בתקופת הנישואין". ככלל, ניתן לומר כי "לשונו של החוק ברורה וכך גם תכליתו: בעומדנו בנקודת הסיום של הנישואין, עלינו לנקוט [...] במנגנון חלוקה שוויונית של כלל נכסי בני הזוג – למעט אותם נכסים שהוחרגו מהחלוקה מכוח החוק או מכוח הסכמת הצדדים – כאשר מטרתנו להביא לאיזון כלכלי בין בני הזוג ולצמצם את חוסר השוויון הגלום ביחסי הממון ביניהם אשר סיבותיו הינן, לרוב, חיצוניות" (עניין אלמונית, פסקה 13; ראו גם: ע"א 1915/91 יעקובי נ' יעקובי, פ"ד מט(3) 529, 553 (1995)).**

20. **נקודת המוצא היא, אפוא, כי עם תום הנישואין, יש לבצע 'איזון משאבים', שיביא לחלוקה שוויונית של כלל הנכסים שצברו בני הזוג. עם זאת, מן האיזון האמור יש להחריג נכסים 'חיצוניים', דהיינו נכסים שנצברו על-ידי מי מבני הזוג טרם הנישואין, וכן נכסים שהתקבלו במתנה או בירושה. הרציונל שבבסיס ההבחנה בין נכסים שנצברו במהלך הנישואין, לבין נכסים 'חיצוניים', טמון בעיקרו בגישת המאמץ המשותף (שחר ליפשיץ השיתוף הזוגי 128-129, 173 (2016) (להלן: ליפשיץ); אדם חפרי-וינוגרדוב ורם ריבלין "השימוש בנאמנות בהקשר יחסי הממון בין בני זוג: אתגרים ופתרונות" משפטים נב 489, 501-502 (2022) (להלן: וינוגרדוב וריבלין); אריאל רוזן-צבי "חזקת שיתוף הנכסים בין בני-זוג: בין 'אורח-חיים תקין' ל'מאמץ המשותף'" עיוני משפט ז 486, 501-500 (1980); אריאל רוזן-צבי יחסי ממון בין בני זוג 233-237 (להלן: רוזן-צבי)). לפי גישה זו, הנכסים שנצברים במהלך הנישואין, הריהם תוצר של מאמץ משותף – בין אם ישיר, בין אם עקיף – של בני הזוג, ועל כן יש לראותם כנחלת שניהם. אדגיש, כי קביעה זו אינה תלויה במאמץ שהושקע דה-פקטו, או בתרומה הכלכלית של מי מבני הזוג לסל הנכסים המשותפים (שחר ליפשיץ "על נכסי עבר, על נכסי עתיד ועל הפילוסופיה של חזקת השיתוף" משפטים לד 627, 655-660 (2005); לגבי חזקת השיתוף בהקשר זה, ראו גם: ע"א 370/87 עיזבון מדג'ר נ' עיזבון מדג'ר, פ"ד מד(1) 99 (1989); ע"א 1880/95**

דרהם נ' דרהם, פ"ד נ(4) 865, 878 (1997)). חלף זאת, מדובר בתפיסה שיסודותיה נורמטיביים, ואשר לפיה על הנכסים להתחלק באופן שוויוני, בהתבסס על כך ש"בני זוג שנישאו זה לזה בונים יחידה כלכלית שיתופית, אשר הרכוש שנצבר בה במהלך הנישואין הוא פרי של מאמץ משותף, ולכן ראוי שכל אחד מהם יקבל מחצית ממנו" (בע"מ 7272/10 פלונית נ' פלוני, פסקה 4 לחוות הדעת של השופט נ' הנדל (7.1.2014) (להלן: בע"מ פלונית); ראו גם: שם, פסקה 24 לחוות הדעת של השופטת ד' ברק-ארז; בע"מ 1983/23 פלוני נ' פלונית, פסקאות 21-25 (10.8.2023)).

21. לעומת זאת, לגבי נכסים חיצוניים, הכלל הוא שנכסים אלה אינם נכנסים אל המאגר המשותף, שכן בנוגע אליהם לא מתקיים רציונל המאמץ המשותף – הם אינם פריו של מאמץ כאמור, אלא של מאמץ יחידני שנקט אחד מבני הזוג, עובר לתקופת הנישואין (ראו למשל: שחר ליפשיץ "יחסי משפחה וממון: אתגרים ומשימות בעקבות תיקון מס' 4 לחוק יחסי ממון" חוקים א 227, 247, 250-253, 255-256 (2009); ע"א 4151/99 בריל נ' בריל, פ"ד נה(4) 709, 716-717 (2001) (להלן: עניין בריל); חנוך דגן קניין על פרשת דרכים 486 (2006) (להלן: דגן)). על כן, נכסים שהם תוצר פעולותיו של אחד מבני הזוג טרם הנישואין, או של קשריו המשפחתיים והאישיים, אשר אינם נתפסים כפרי של מאמץ משותף – אינם באים בגדרי איזון משאבי בני הזוג (בג"ץ 8463/19 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, פסקה 16 (24.10.2022); ע"א 806/93 הדרי נ' הדרי, פ"ד מח(3) 685, 697-696 (1994)).

22. ודוק: כפי שצוין, הכלל שלפיו נכסים חיצוניים אינם בני-איזון משמש, אמנם, כברירת המחדל – אך הוא איננו מוחלט. בפרט, בהתקיים כוונת שיתוף, הנלמדת מעמידה בדרישה של 'דבר מה נוסף', ניתן לקבוע כי מתקיים שיתוף ספציפי בנכס חיצוני מסוים, ובהתאם לכך, להכיר באותו הנכס כבר-איזון (לקריטריונים שיש להביא בחשבון בבחינת השיתוף הספציפי בדירת מגורים – אשר ניתן להסיק מהם, בשינויים המחויבים, גם לגבי נכסים אחרים – ראו עניין אלמונית, פסקה 2 לחוות הדעת של חברי, השופט י' עמית; ראו גם: דנג"ץ 8537/18 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, פסקאות 31-33 לפסק הדין של הנשיאה א' חיות (27.3.2016) (להלן: דנג"ץ פלונית), והשוו לחוות דעתו של חברי, השופט א' שטיין, שבה הציע חברי להחיל שינוי בהלכת השיתוף הספציפי, הצעה שלא התקבלה על-ידי יתר חברי ההרכב שם. לעמדה שלפיה יש להפוך את ברירת המחדל לגבי דירת המגורים, כך שנקודת המוצא תהא כי יש לכלול אותה בגדרי איזון המשאבים, ראו חנוך דגן ודפנה הקר "הלכת השיתוף הספציפי – לקראת המערכה הרביעית בבג"ץ 4602/13" מחקרי משפט לב 519 (2019), והשוו לליפשיץ, עמודים 189-190)).

האם פירות והשבחה של נכס חיצוני באים בגדרי איזון המשאבים?

23. עד כאן, רקע נורמטיבי; מכאן – לשאלה המונחת לפתחנו: האם יש להכיר בהשבחה של נכס חיצוני, ובפירות שצמחו ממנו, כנכסים ברי-איזון? במישור העקרוני, סבורני כי ראשית מענה לשאלה האמורה, טמון בהבחנה בין השבחה פאסיבית, שהיא עליית ערכו של נכס חיצוני, שלא כתוצאה מפעולותיו של בן הזוג בעל הנכס, אלא כתוצאה מגורמים אחרים (למשל, עליה כללית במחירי השוק) – לבין השבחה אקטיבית, שהיא עליית ערך הנכס כתוצאה ממאמציו של בן הזוג בעל הנכס (למשל, שיפוץ של נכס מקרקעין); ובדומה לכך: בין פירות שהופקו מן הנכס החיצוני באופן פאסיבי, כלומר ללא מאמץ שהושקע על-ידי בן הזוג שהוא בעליו (למשל, דיבידנד המחולק לבעל מניות), לבין פירות שהופקו באופן אקטיבי – קרי, פירות שהם תוצר של מאמצים כאמור (למשל, השכרת נכס לתקופות קצרות, המצריכה תחזוקה שוטפת ומאמץ). כפי שאבהיר להלן, גם בהקשר זה, הרציונל העיקרי שעומד בבסיס ההבחנה – בהתאם לרציונל שהנחה את המחוקק, בבואו להסדיר את איזון המשאבים בין בני זוג, כאמור לעיל – הוא עקרון המאמץ המשותף.

24. אשר להשבחה פאסיבית, או לפירותיו של נכס חיצוני שהושגו בצורה פאסיבית, סבורני כי ככלל, נקודת המוצא הראויה, היא ש'טעם הפרי כטעם העץ' (ליפשיץ, עמוד 185-186); כלומר, שככל שה'עץ' – קרי, הנכס המניב – הוא נכס חיצוני, הרי שגם פירותיו (או השבחתו), אשר אינם מתקבלים כתוצאה ממאמץ נוסף של מי מבני הזוג – אינם ברי-איזון. הטעם הבסיסי לכך מובן – פירות אלה הם תוצר מאמציו הבלעדיים של בן הזוג בעל הנכס, טרם הנישואין, שמוסיפים לתת פירותיהם גם לאחר הנישואין (בהתאם לנסיבות המקרה דנן, קביעתי מוגבלת לנכסים שנצברו טרם הנישואין; אשר למתנות וירושות, איני מביע עמדה בשלב זה (ראו בהקשר זה בעניין בריל, עמודים 717-715; והשוו לדיון אצל דגן, בעמודים 490-494)). משכך, לפי עקרון המאמץ המשותף – אין הצדקה לאזנם; "נֹצֵר תְּאֵנָה יֹאכַל פִּרְיָהּ" הפאסיבי, לבדו (משלי כז, יח).

25. אם כן, נקודת המוצא היא שפירותיו של נכס חיצוני – או השבחה פאסיבית של אותו נכס – שאינם תוצר מאמציו של מי מבני הזוג במהלך הנישואים – אינם ברי-איזון. עם זאת, נקודת המוצא אינה מעידה בהכרח על סוף הדרך. כפי שצוין, בהינתן קיומו של 'דבר מה נוסף', ניתן להוכיח כוונת שיתוף, המבססת שיתוף ספציפי בנכס חיצוני; ואם כך הוא הדין לגבי הנכס החיצוני עצמו, איני רואה טעם הגיוני לכך שלא ניתן יהיה להוכיח כוונה לשיתוף ספציפי אף בפירותיו של אותו נכס חיצוני, שמא אף מקל וחומר.

בתוך כך, למשל, "שיתוף מי שהנכסים החיצוניים אינם רשומים על שמו בניהול הנכסים החיצוניים [...], ערבוב הפירות המופקים מהנכסים החיצוניים עם הנכסים המשותפים או ערבוב תחליפי הנכס החיצוני עם כלל הנכסים הזוגיים" – יהיה בהם כדי ללמד "על כוונת שיתוף בפירות הנכסים החיצוניים" (ליפשיץ, עמודים 186-187). מובן, כי אין מדובר ברשימה ממצה, וקיימים שיקולים נוספים שיכולים להשפיע על בחינה כאמור (ראו והשוו: דנג"ץ פלונית, פסקה 32 לפסק הדין של הנשיאה חיות). עוד אציין, כי הנטל להוכיח כוונת שיתוף ספציפי כאמור, מוטל על בן הזוג הטוען לשיתוף, בבחינת 'המוציא מחברו עליו הראיה' (עניין אלמונית, פסקה 14). סיכומם של דברים, ככלל, אין לראות את פירותיהם של נכסים חיצוניים – ובכלל זאת, בהשבחה פאסיבית – כברי-איזון; זאת, אלא אם הוכחה לגביהם כוונת שיתוף ספציפי.

26. אשר להשבחה אקטיבית, או לפירות שהופקו מנכס חיצוני באופן אקטיבי – שונים הם פני הדברים. תחילה אציין, כי סעיף 5(א) לחוק יחסי ממון קובע, כאמור, כי איזון המשאבים חל על "כלל נכסי בני הזוג". זאת ועוד, סעיף 5(ג) מגדיר את 'כלל נכסי בני הזוג' על דרך ההרחבה: "<u>לרבות</u> זכויות עתידיות לפנסיה, פיצויי פרישה, קרנות השתלמות, קופות תגמולים וחסכונות" (ההדגשה הוספה – נ' ס'; ראו גם: בע"מ פלונית, פסקה 6). מובן, כי בהתאם להגדרה זו, פירותיה של השבחה אקטיבית – ולמעשה, של כל השבחה – הריהם נכס. עלינו לבחון אפוא אם מדובר בנכס חיצוני. סבורני, כי התשובה על כך – שלילית. ראשית, נקודת המוצא הנורמטיבית היא, כפי שצוין, שיש לראות כל נכס שנצבר במהלך הנישואין כתוצאה ממאמץ של לפחות אחד מבני הזוג, כנכס שנצבר באמצעות מאמץ משותף; בהתאם לכך, ולפי עקרון החלוקה השוויונית, הכלל הוא שיש לראות נכס מסוג זה – כבר-איזון. פירותיה של השבחה אקטיבית נוצרים, כעניין של הגדרה, כתוצאה ממאמץ שהושקע במהלך הנישואין, על-ידי אחד מבני הזוג; משכך, מעצם טבעם והגדרתם הם באים בגדרי הכלל האמור, והדברים מדברים בעד עצמם.

27. זאת ועוד, הטעם העיקרי שניתן להעלות על הדעת להבחין בין פירותיה של השבחה אקטיבית, לבין נכסים אחרים שנוצרו כתוצאה ממאמץ שהושקע במהלך הנישואין, ואשר נכללים באיזון המשאבים, הוא שה'עץ', קרי – הנכס המושבח, הוא נכס חיצוני. דא עקא, קבלת עמדה זו חותרת, הלכה למעשה, תחת תפיסת הנכס הבסיסי ביותר בהסדר איזון המשאבים – קרי, הכנסות מעבודה – כבר-איזון. אסביר זאת.

28. **מובן, כי** "חלק מכושר ההשתכרות אינו בא לאדם מן הטבע. הוא אינו טבוע בצופן הגנטי שלו. הוא פרי שקידה ומאמץ, למידה והתנסות. רכישתם של חלק מאלה, בעיקר רכישתה של השכלה, מצריכה זמן וכסף" (**בע"מ 4623/04** פלוני נ' פלוני, **פסקה 12** (26.8.2007) (להלן: עניין פלוני)). **כך, למצער חלק מכושר ההשתכרות של בני הזוג – ובמקרים רבים, חלק ניכר ממנו – נוצר באמצעות השקעת מאמצים ומשאבים שונים, שהשקיע כל אחד מהם בפיתוח יכולותיו וכישוריו, בנפרד, טרם הנישואין; לא בכדי, תהליכי למידה והכשרה מכונים לא אחת כ'רכישת הון אנושי'. גם בהקשר זה אפוא ה'עץ' הוא נכס חיצוני. ואולם, חרף העובדה שהבסיס לכושר ההשתכרות הוא חיצוני, הרי שפירותיו, ובכלל זאת, השכר מעבודה, וכן** "זכויות עתידיות לפנסיה, פיצויי פרישה, קרנות השתלמות, קופות תגמולים וחסכונות" (**סעיף 5(ג) לחוק יחסי ממון**) **– נכנסים לסל איזון המשאבים; כך גם פירותיה של עליה בכושר ההשתכרות, שנוצרה במהלך הנישואין. על כך אין מחלוקת** (ראו גם: דגן, בעמוד 473; אציין, כי בכל הנוגע לאיזון עצם התוספת לכושר ההשתכרות שנרכשה במהלך הנישואין, להבדיל מהפירות של אותה תוספת – התמונה מעט מורכבת יותר. לגבי הלכת השיתוף, נקבע בעניין פלוני כי אכן, **יש לראות 'נכסי קריירה' כברי-איזון. לעומת זאת, בסעיף 8(2) לחוק יחסי ממון אומץ מודל אקוויטבילי, שלפיו במסגרת איזון המשאבים רשאי בית המשפט להתחשב ב**"נכסים עתידיים, לרבות בכושר ההשתכרות של כל אחד מבני הזוג". להרחבה, ראו ליפשיץ, פרק י). **הטעם לדבר הוא שפירות אלה אינם נוצרים על-ידי העץ החיצוני – כלומר כושר ההשתכרות, כפי שהיה לפני הנישואין – כדרך הטבע, באופן פאסיבי; אלא באמצעות השקעת מאמץ משותף – אם במישרין, אם בעקיפין – מצד בני הזוג. הרי לנו אפוא, בגדרי הדין החקוק והפסוק אשר קיים עמנו מימים-ימימה, פירות אקטיביים של נכס חיצוני, שהוכרו כנכסים ברי-איזון.**

29. **נראה כי אותו היגיון חל על פירותיו של כל נכס חיצוני – ובכלל זאת, השבחתו – שנוצרו במהלך הנישואין כתוצאה ממאמץ משותף. בדיוק כפי ש**"היכולת של כל אחד מבני הזוג להשיא את יכולת ההשתכרות שלו תלויה לא מעט בתרומת-זמן (ומשאבים אחרים) מצדו של בן הזוג האחר" (עניין פלוני, פסקה 12), **כך גם היכולת של מי מבני הזוג להשקיע בהשבחת הנכס החיצוני, תלויה במידה רבה בהשקעת משאבים מסוגים אחרים מצד בן הזוג השני; בהיותו של בן הזוג 'עזר כנגדו'. עולה אפוא, כי פירות ההשבחה האקטיבית של נכס חיצוני, כשלעצמם, אינם נכסים חיצוניים, אלא נכסים שנצברו כתוצאה ממאמץ משותף שהושקע במהלך הנישואין. אשר על כן, לפי לשונו הפשוטה של סעיף 5(א) לחוק יחסי ממון, ברי כי יש להכלילם בגדרי איזון המשאבים. אדגיש, כי מדובר בפירות ההשבחה האקטיבית בלבד, כלומר בערך הנוסף שנוצר כתוצאה מהמאמץ שהושקע במהלך**

הנישואין, אשר ממנו יש לנכות את הערך שנוצר טרום הנישואין, וכן את הערך שהתווסף כתוצאה מהשבחה פאסיבית.

30. נוסף על עקרון המאמץ המשותף, מתיישבת קביעה זו עם עקרון השוויון בין בני הזוג. בהינתן שפירות ההשבחה האקטיבית הם תוצר מאמציהם המשותפים של בני הזוג, כאמור לעיל, הרי שהדרתם מאיזון המשאבים שקולה לניצול בן הזוג שהשקיע מאמצים עקיפים, כדי לאפשר לבן הזוג להשקיע בהשבחת הנכס; תחת גישה שכזו, התוצאה היתה ש"הסכמתו [של בן הזוג השני] ליטול על עצמו נטלים עודפים עולה כדי הקרבה עצמית" (דגן, עמוד 477; **ראו גם:** רוזן-צבי, עמוד 18; עניין פלוני, פסקה 15). אכן, "בני הזוג עשויים לשאת בתפקידים שונים במסגרת הקשר הזוגי והמשפחה בכללותה. תפקידים אלה עשויים להיות מושפעים מן ההטיה המגדרית. זאת ועוד, <u>חלק מן התפקידים שממלאים בני הזוג זוכים לשווי-שוק נמוך יחסית, ואחרים כלל אינם ניתנים לאמידה בערכים ממוניים. אולם, גם אם פועלים בני הזוג באתרים שונים, תרומתם לתא המשפחתי, על דרך הכלל, שווה.</u> קשר זוגי אינו נסב – ולא ראוי שייסוב – על התחשבנות בגין ה'השקעה' שהשקיע כל אחד מבני הזוג וה'תשואה' הכספית שזו הניבה. לאור זאת, ולאור החשש משעתוק אותה הטיה מגדרית, הכלל הוא כי בהעדר הסכמה אחרת, אין צד אחד זכאי יותר מהאחר למשאבי הנישואין" (עניין פלוני, פסקה 9; **ההדגשה הוספה – נ' ס'**).

31. זאת ועוד, גישתי האמורה, שלפיה יש להבחין בין השבחה פאסיבית, או פירות נכס חיצוני שאינם תוצר של מאמץ שהושקע בעת הנישואין, אשר ככלל, אין להביאם בגדרי איזון המשאבים; לבין השבחה אקטיבית של נכס מסוג זה, או פירות שנבעו ממאמץ משותף, שאותם יש לראות כברי-איזון – מתיישבת עם פסיקות בתי המשפט לענייני משפחה ובתי המשפט המחוזיים מהשנים האחרונות (וינוגרדוב וריבלין, עמודים 501-502 והאסמכתאות שם; גם בית הדין הרבני הגדול אימץ גישה דומה בתיק מס' 1082594/13, מיום 21.7.2023 (מופיע בהדין והדיין 66, עמוד 5); פסיקות אלה התבססו בעיקרן על הגישה המוצעת אצל ליפשיץ, בעמודים 185-187).

32. סיכומם של דברים: פירות שגדלו באופן טבעי על עץ שנשתל טרם הנישואין – טעמם 'כטעם העץ'. ואולם, אם במהלך הנישואין הושקה העץ, נגזם, דושן וטופח – יבואו הפירות הנוספים שצמחו כתוצאה מהמאמץ הנוסף שהושקע, בגדרי איזון המשאבים.

מן הכלל אל הפרט

33. אם כן, האם זכאים המשיבים, שבאו בנעליה של צ', למחצית מפירות והשבחת החברות? אשר לחברת מרצף, בית המשפט המחוזי קבע, בהתבסס גם על קביעותיו של בית המשפט לענייני משפחה, כי "הוכח ש[א'] היה הפעיל המרכזי אם לא הבלעדי בכל הנוגע לעסקה שערכה חברת מרצף ושבמסגרתה נבנה בית קורקס". כמו כן נקבע, כי "בניית בית קורקס היוו[ת]ה את גולת הכותרת של השבחת החברה וכל הפעולות שנעשו בחברה זו והנוגעות לבניית בניין זה נעשו לאור מאמציו ופועלו של [א'] בתקופת הנישואין". מדובר אפוא בהשבחה אקטיבית, שנוצרה עקב מאמציו של א' במהלך הנישואין, ומשכך, היא באה בגדרי איזון המשאבים. אדגיש, כי עסקינן למעשה בנכס הממשי היחיד של החברה, אשר לא היה קיים לפני הנישואין. אין מדובר אפוא במקרה של 'עץ' חיצוני, אלא לכל היותר בנבט, אשר התפתח, עקב המאמץ שהשקיע א' בתקופת הנישואין, לעץ של ממש.

34. המשיבים זכאים אפוא למחצית מן ההשבחה האמורה, על פירותיה, מה שמתבטא, בנסיבות העניין דנן, בערך הכספי של כלל הזכויות והנכסים שבאו לחברת מרצף כתוצאה מבניית בית קורקס, בין מועד רכישת המגרש בשנת 1981, לבין מועד הקרע בשנת 2000. זאת, בניכוי ערך החברה טרם רכישת המגרש שעליו הוקם הבניין, כולל עליית הערך הפאסיבית שצפויה היתה להתרחש עד שנת 2000, אלמלא נרכש המגרש והוקם הבניין; ובניכוי כלל ההכנסות מפעילות החברה ששימשו את בני הזוג למחייתם המשותפת. סבורני, כי בכך יש מענה גם לטענת המבקשים לגבי קביעת בית המשפט המחוזי, שלפיה צ' היתה זכאית למחצית מנכסי החברה רטרואקטיבית, עוד לפני רכישת המגרש ותחילת ההשבחה האקטיבית. עוד אציין, כי מובן שהכנסותיו האישיות של א' כתוצאה מהפעילות האמורה, גם אלה שלא שימשו בפועל למחייתם המשותפת של בני הזוג, באות ממילא בגדרי איזון המשאבים.

35. אשר לחברת אמן, יש ממש בטענת המבקשים, כי זכאותה של צ' במחצית מזכויות ונכסי החברה נקבעה מבלי לדון בהשבחה שחלה לגביה. לא מצאתי בפסק הדין של בית המשפט המחוזי, אף לא בזה של בית המשפט לענייני משפחה, קביעות עובדתיות המאפשרות לדון בהשבחת החברה, או בפירות שנוצרו כתוצאה מפעולה אקטיבית. ניתן היה לחשוב, כי המומחה שמינה בית המשפט לענייני משפחה הוא שיקבע אם חלה השבחה בנכסי החברה בתקופת הנישואין, כאשר פירותיה יחולקו בהתאם. דא עקא, לפי המבחן שהצעתי כאן, אף אם חלה השבחה, הרי שנדרשת קביעה משפטית, אם מדובר בהשבחה אקטיבית או פאסיבית, ולחלופין, אם מדובר בפירות שהם תוצר מאמץ שהושקע במהלך הנישואין, אם לאו. אין מנוס אפוא מהשבת הדיון בסוגיה זו לבית המשפט לענייני משפחה, על מנת שידון ויכריע כחוכמתו, וינחה את המומחה שמונה

מטעמו בהתאם להכרעתו-זו. בשולי הדברים אציין, כי אמנם, לפי שורת הדין, סבורני כי זו דרך המלך. ואולם, התוצאה של החזרת הדיון בסוגיה זו לבית המשפט לענייני משפחה מביאה, הלכה למעשה, להארכת ההליכים המשפטיים בין הצדדים, אשר יחגגו בקרוב חצי יובל. הדעת אינה נוחה מכך. טוב יעשו הצדדים אם בכל אופן ישתדלו, אולי יצליחו להגיע להסכמות, שיאפשרו לסיים את הסכסוך ביניהם, אחת ולתמיד.

36. סוף דבר: אציע לחברַי ליתן רשות ערעור לפי האמור בפסקה 14 לעיל, ולקבל חלקית את הערעור, כמפורט בפסקאות 34-35 לעיל. עוד אציע, לחייב את המשיבים בהוצאות המבקשים, בסך של 15,000 ₪.

נעם סולברג
שופט

השופט א' שטיין:

אני מסכים.

אלכס שטיין
שופט

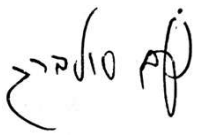
השופט י' עמית:

אני מסכים.

יצחק עמית
ממלא מקום הנשיא

לפיכך, הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט נעם סולברג.

ניתן היום, כ"ח תשרי תשפ"ה (30 אוקטובר 2024).

		
יצחק עמית ממלא מקום הנשיא	נעם סולברג שופט	אלכס שטיין שופט